

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Програма підготовки для підтримання кваліфікації
суддів місцевих господарських судів і
помічників суддів місцевих та апеляційних
господарських судів

1 жовтня 2025 року

Принципи відповідального використання ШІ за рекомендаціями Мінцифри: від особистої практики судді до контролю за учасниками процесу

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

ПЛАН

1. Результати опитування суддів та працівників апарату стосовно використання ШІ
2. Регулювання використання ШІ у правосудді
3. Положення Рекомендацій у частині правосуддя
4. Робота над коментарем до статті 16 Кодексу суддівської етики (основні ідеї)
5. Робота над проектом Положення про використання технологій ШІ працівниками апарату ВС (основні ідеї)

ДОСВІД У ВИКОРИСТАННІ ШІ

Понад половина суддів та працівників апарату вже тестували або регулярно застосовують інструменти ШІ.

Основні сфери застосування:

1. пошук судової практики та законодавства;
2. підготовка проєктів документів;
3. аналіз великих масивів текстів.

Частина респондентів вказала **на проблеми**: неточності, помилки у цитатах, ризик надмірної довіри.

ОЧІКУВАННЯ ТА РИЗИКИ

Очікування:

інтеграція ШІ в «Електронний суд» та ЄДРСР,
спрощення документообігу,
допомога у стандартизації рішень.

Основні побоювання:

порушення конфіденційності,
упередженість алгоритмів,
небезпека делегування вирішальної ролі ШІ.

Висновок: більшість підтримує використання ШІ як асистента, але наголошує на потребі чітких правил і людського контролю.

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16)

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВАКС (наказ № 56 від 09.12.2024)

https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/documents/orders/19.12.2024_56.pdf

Мета документа:

Впровадження у Вищому антикорупційному суді сучасних та ефективних моделей управління, захисту інформації.

Підвищення рівня діджиталізації.

Оптимізація витрат матеріальних ресурсів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025)

<https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-pravnykiv>

Ці секторальні рекомендації є одним зі складників дорожньої карти з регулювання ШІ в Україні. Системи ШІ можуть бути корисні на різних етапах діяльності правників — від первинного аналізу документів до формування стратегії захисту клієнта та підготовки процесуальних документів.

Ці рекомендації розроблено для того, щоб надати правникам практичні поради щодо відповідального використання ШІ в професійній діяльності *(сторінка 3)*

ОБМЕЖЕННЯ ТА УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В СУДАХ

Суддівська етика допускає використання суддею технологій ШІ, але висуває для цього чотири умови (стаття 16 Кодексу суддівської етики).

Із дотриманням цих умов ШІ може використовуватись як асистент під час правничих досліджень... аналізу та уніфікації судової практики, задля оформлення проєктів судових документів... для аналізу різного роду даних, розпізнавання типових підходів тощо *(сторінка 4)*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА РІШЕННЯ

Звісно, фінальне рішення завжди залишатися за суддею, але використання ШІ підвищує ефективність роботи судді, а також зменшує ризик технічних помилок, хоча й вимагає уважної перевірки отриманих результатів роботи ШІ
(сторінка 4)

ВПЛИВ ШІ НА ПРАВА ЛЮДИНИ ТА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Використання ШІ в системах правосуддя повинно бути прозорим і підконтрольним, щоб уникнути несправедливих рішень. У цьому контексті особливе значення для нашої держави мають нормативні положення Конституції України щодо рівності перед законом та судом *(сторінка 20)*

НЕЗАМІННІСТЬ ЛЮДСЬКОГО ЕЛЕМЕНТА У ПРАВОСУДДІ

Роль людини у праві лише зростатиме — особливо в питаннях, що потребують емпатії, розуміння контексту, етичної оцінки та спілкування з клієнтами. ШІ не володіє емоціями, не здатний на співчуття або моральне судження. У складних справах, де важлива не лише логіка, а й людяність, довіра та психологічна підтримка, перевага завжди буде за фахівцями *(сторінка 4)*

РИЗИК УПЕРЕДЖЕНОСТІ ШІ ТА ПОРУШЕННЯ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ

Використання системи ШІ для ухвалення рішення по справі. Якщо алгоритм має вбудовані упередження (наприклад, щодо певних соціальних груп), це може призвести до несправедливого рішення. До того ж, це може порушувати кодекс Суддівської етики щодо процесу ухвалення рішень *(сторінка 20)*

РОЗРОБКА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ СУДДІВ

Ці рекомендації є загальними для будь-яких працівників у сфері юриспруденції, в подальшому окремі інституції можуть самостійно розробити вузькі, спеціалізовані рекомендації для використання ШІ: суддями, нотаріусами, адвокатами, прокурорами тощо *(сторінка 7)*

КОМЕНТАР ДО СТАТТІ 16 КОДЕКСУ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ

<https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-komentar-do-statti-16-vykorystannia-suddeiu-tehnolohij-shi-do-kodeksu-suddivskoi-etyky>

Сьогодні Рада суддів України активно працює над підготовкою нового Коментаря до Кодексу суддівської етики (<https://rsu.gov.ua/ua/news/u-radi-suddiv-ukraini-vidbulosa-zasidanna-rg-z-pidgotovki-komentara-do-kodeksu-suddivskoi-etiki>; <https://rsu.gov.ua/ua/news/zasidanna-robocoi-grupi-rsu-z-pidgotovki-komentara-do-kodeksu-suddivskoi-etiki-vidbulosa-u-vinnici>).

СФЕРИ ДОПУСТИМОГО ВИКОРИСТАННЯ ШІ

Документообіг та адміністрування: автоматизація розподілу справ, ведення електронного документообігу, генерація стандартних процесуальних документів (повісток, повідомлень).

Інформаційна підтримка: розширений пошук законодавства та судової практики, аналіз великих масивів текстів, підготовка оглядів.

Технічна допомога: транскрибування аудіо/відео, розпізнавання тексту, переклад документів.

Підготовка рішень: перевірка орфографії та шаблонізація вступної частини (без впливу на мотивувальну частину).

"ОРИГІНАЛЬНІ ІДЕЇ" ДЛЯ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ

Етична самооцінка: Суддя повинен перед використанням ШІ поставити собі низку запитань, наприклад: чи зберігаю я повний контроль над результатом? чи не містить ШІ упереджень?.

"Правило чотирьох очей": Залучення щонайменше двох помічників або колег для критичного перегляду результатів, згенерованих ШІ, особливо у складних справах.

Внутрішні протоколи: Рекомендація вести службові нотатки про використання ШІ-інструменту та його роль у підготовці матеріалів для забезпечення прозорості.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС

<https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnologij-shi-pratsivnykamy-aparatu-vs>

На засіданні Робочої групи Верховного Суду щодо стратегії забезпечення єдності судової практики 7 липня 2025 року було вирішено вважати за доцільне розпочати розробку правил використання штучного інтелекту в діяльності Верховного Суду та доручити Департаменту аналітичної та правової роботи розробити проєкт таких правил

ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В АПАРАТІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Верховенство права та законність – відповідність Конституції та законам, повідомлення про застосування ШІ (крім технічних завдань).

Відповідальність – остаточне рішення завжди приймає працівник, зберігаючи контроль і персональну відповідальність.

Конфіденційність та безпека – заборона використання публічних ШІ для роботи з конфіденційною інформацією.

Добросовісність і достовірність – обов'язкова перевірка даних, цитат і нормативних актів за першоджерелами.

Етичність та недискримінація – мінімізація алгоритмічної упередженості, гарантія справедливості й поваги до кожної людини.

ЗАБОРОНЕНІ ФУНКЦІЇ (ШІ ЯК "ЧЕРВОНА ЛІНІЯ")

Прогнозування та прийняття рішень: «Ні» використання ШІ для прогнозування судових рішень або автоматичного створення проєктів.

Опрацювання матеріалів судової справи: Ця функція є виключно людською, оскільки вимагає аналізу та оцінки доказів,.

Моніторинг персоналу: ШІ не може застосовуватися для аналізу та моніторингу поведінки працівників Апарату.

Конфіденційна інформація та таємниця судочинства: ШІ не може обробляти документи, що містять такі відомості.

ПОПЕРЕДНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

1. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді?
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf
2. Штучний інтелект (artificial intelligence) сьогоднішній погляд на перспективи майбутнього
[https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20(1).pdf)
3. Сучасні можливості штучного інтелекту (artificial intelligence) процесуальна економія чи загроза незалежності судді?
<https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/20-23-travnya-2024-r-programa-pidgotovki-ta-pidvishennya-rivnya-kvalifikatsii-za-standartizovanou-programou-pomichnikiv-suddiv-mistsevih-ta-apelyatsiynih-gospodarskih-sudiv>
4. Інтерація штучного інтелекту (artificial intelligence) в систему правосуддя: поспішай повільно
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_festina_lente_bernaziuk.pdf
5. Правосуддя та штучний інтелект: перші правила https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_first_rules_bernaziuk.pdf
6. Штучний інтелект та питання етики під час здійснення правосуддя https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_ethics_bernaziuk.pdf
7. Інструменти штучного інтелекту та неприпустимість зловживання процесуальними правами
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
8. Нові принципи здійснення правосуддя https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/101-%20new_principles_court_bernaziuk.pdf
9. Технології штучного інтелекту та принцип правової визначеності https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
10. Штучний інтелект: застосувати недозволено ігнорувати https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_AI_prohibition_or_permission_bernaziuk.pdf
11. Сучасні можливості штучного інтелекту та питання приватності https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/104_AI_privacy_bernaziuk.pdf
12. Технології штучного інтелекту в правосудді: міжнародні стандарти регулювання https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/105_AI_internation_standarts_bernaziuk.pdf
13. Практичні аспекти використання технології штучного інтелекту в юридичній сфері https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_AI_practice_bernaziuk.pdf
14. Технології штучного інтелекту та life hacks для юристів https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/109_%20AI_life_hacks_bernaziuk.pdf
15. Штучний інтелект та правосуддя: механізми забезпечення прозорості та підзвітності https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/115_AI_transparency_accountability_bernaziuk.pdf
16. Штучний інтелект та право на приватність: баланс між інноваціями та захистом персональних даних https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/119_AI_personal_data_protection_bernaziuk.pdf
17. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/120_AI_uniformity_of_judicial_practice_bernaziuk.pdf
18. Діджиталізація судочинства: межі допустимого використання ШІ https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/Bernazuk_.pdf
19. Штучний інтелект у правосудді: міжнародний досвід та виклики <https://constitutionalist.com.ua/shtuchnyi-intelekt-u-pravosuddi-mizhnarodnyi-dosvid-ta-vyklyky>
20. Технології штучного інтелекту: майбутні перспективи та ризики для судової гілки влади https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/124_AI_Future_Prospects_Risks_for_Judiciary_bernaziuk.pdf
21. Штучний інтелект у правосудді: ризики алгоритмічної упередженості та дискримінації https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/125_AI_Algorithmic_Bias_Discrimination_Risks_bernaziuk.pdf
22. Верховенство права в епоху ШІ: як верховні суди зберігають баланс між інноваціями та традиціями https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/133.%20AI_and_Regulation_by_SupremeCourts_bernaziuk.pdf
23. Правосуддя в епоху штучного інтелекту: інструмент чи виклик? <https://constitutionalist.com.ua/pravosuddia-v-epokhu-shtuchnoho-intelektu-instrument-chy-vyklyk>
24. Стаття 16 Кодексу суддівської етики: допустиме та заборонене у використанні ШІ
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/137_AI_Code_Judicial_Ethics_Art_16_Permissible_Prohibited_bernaziuk.pdf
25. Artificial Intelligence and The Judicial System Of Ukraine: Results Of Cooperation In The Past Year https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/AI_Ukraine_bernaziuk.pdf
26. Штучний інтелект у діяльності Верховного Суду: етичні та організаційні рамки https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/142_AI_in_SC_Ethical_Organizational_Frameworks_bernaziuk.pdf

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
3. Берназюк Ян. Принципи відповідального використання ШІ за рекомендаціями Мінцифри <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>

Верховний
Суд

Дякую за увагу!